

TOIMITUKSELTA
FRÅN REDAKTIONEN

Sivistyksen teemavuosi 2024

OUTI LEHTIPUU

Opetus- ja kulttuuriministeriö on nimennyt vuoden 2024 sivistyksen teemavuodeksi. Kansanvalistus-seuran koordinoiman teemavuoden aikana lukuisat toimijat, mukaan lukien monet tieteelliset seur-
rat, järjestävät erilaisia tapahtumia, joiden tavoitteena on päivittää käsityksemme sivistyksestä ja
tuoda sivistys osaksi kaikkien arkea. Teemavuodesta ja sen tapahtumista saa lisätietoa osoitteesta
<https://sivistys.fi/>.

Sivistys saattaa käsitteenä kuulostaa vanhanaikaiselta ja tunkkaiseltakin – pahimmillaan se
yhdistyy monien mielikuvissa elitismiin, kansallismielisyyteen ja kolonialismiin. Sivistysihanne
on kuitenkin muuttunut ja sen tuleekin muuttua yhteiskunnan muuttuessa, sillä sivistyskäsitteet
heijastavat aina oman aikansa tarpeita ja ihanteita. Meidän tehtävämme on määritellä, mitä sivistys
tarkoittaa omassa ajassamme.

Klassisen humboldtilaisen sivistysihanteen mukaan ihmisen todellinen tehtävä on kehittää
ominaisuuksiaan tasapainoisesti ja kokonaisvaltaisesti. Sivistyksestä puhuttaessa korostuu usein
tiedollinen osaaminen, mutta yhtä lailla sivistykseen voidaan ajatella kuuluvan myös erilaiset taidot
ja kyvyt, kuten kyky itsenäiseen ajatteluun ja moraaliseen päätöksentekoon.

Tämän ajan kriisit, kuten alati pahenevat ympäristöongelmat, sodat, yhteiskuntien eriarvois-
tuminen ja polarisoituminen sekä demokratian haasteet, pakottavat meitä pohtimaan aikamme
sivistysihanteita. Sivistysihanteidemme joukkoon täytyy kuulua vuorovaikutustaidot sekä jo Snell-
manin peräänkuuluttamat humanisuus ja inhimillisuus. Sivistynyt ihminen pystyy perustelemaan
omia näkemyksiään, antamaan ja vastaanottamaan kritiikkiä ja käymään kunnioittavaa keskustelua
toisten kanssa. Hän on empaattinen ja osaa ottaa muut huomioon. Hän on valveutunut ja tarvittaes-
sa valmis uudistamaan yhteiskuntaa. Sivistyksen päämääränä on perinteisesti pidetty inhimillisen
elämän edistämistä, mutta luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen haastaa laajentamaan tämän
ihanteen koskemaan kaikkea elollista.

Mikä on teologian ja uskonnontutkimuksen rooli sivistyksen vahvistajina, edistäjinä ja uudista-
jina? Aihetta käsittelee Tuomas Heikkilä tämän numeron kolumnissa. Sen lisäksi lukijan on mah-
dollista sivistyä muun muassa tutustumalla sodomia-käsitteen syntyyn, käsittää-verbin käyttöön
raamatunsuomennoksissa, kirjailija Anatoli Kuznetsovin tulkintoihin holokaustista ja antisemitis-
mistä sekä filosofi Rush Rheesin teismikritiikkiin. Antoisia lukuhetkiä!